

## **SZFE Tudományos Diákköri Konferencia**

**Munkacím:** Noszty fiú '90

**Készítette:** Czene-Polgár Donát

**Konzulens:** Győrei Zsolt

### **Az alkotófolyamat ismertetése:**

A regény elolvasása után az adaptációs munkát több feldolgozás, két dráma (Harsányi Zsolt 1926-os adaptációja és a Kaposvári Csiky Gergely színház 2003-as előadásának szövegkönyve) és egy film (Gertler Viktor 1960-as filmje) összevetése előzte meg. Ezután került sor a mű struktúrájának megtervezésére, a főbb fókuszpontok kiválasztására, majd az egyes karakterek jellemrajzának megalkotására és végül az adaptáció megírására.

Mikszáth Kálmán *A Noszty fiú este Tóth Marival* című regénye mind a mai napig aktuális. A fiatal és naiv lányt kihasználó dzsentrifő fiú története ugyan önmagában még nem tenné időtállóvá a regényt. Azonban a körük teremtett világ működése, Noszty és Tóth játszómázása és az állandó ügyeskedés azok a jellegzetességek -túl a mikszáthi elbeszélői hangon- amiktől még ma is találunk érvényes gondolatokat a műben.

A Békéscsabai Jókai színház felkérésére kezdtem el foglalkozni a regény adaptációjával és Tege Antal rendező koncepciójának részeként került át a cselekmény a '90-es évekbe, azonban azt gondolom, hogy ez íróként is izgalmas feladat. Számos olyan alkotói dilemmával szembesültem, amikről azt gondolom, hogy későbbi pályám során is felmerülhetnek egy adaptációs folyamat során. Mennyiben mondható ez a dráma még Mikszáth művének? Használható-e az eredeti cím? Hol húzódik az egyéni műalkotás és hol az adaptáció határa?

A munka során fontosnak tartottam, hogy az a könnyedség, ami Mikszáthot jellemzi, valamilyen formában megmaradjon a drámában is, elsősorban a komikum szintjén. Viszont a tizenkilencedik század bája, "kedvessége" már nem él tovább a dráma szövegében. Maga Mikszáth mondja a regény utóhangjában, hogy a prózának és a színpadnak is a való életből kell inspirációt nyernie. Ezért azt gondolom, hogy úgy lehet a leghűbbnek lenni a regényhez, ha annak szóhasználatát, fordulatait, nyelvi eszközeit és az elbeszélőt a huszadik század kontextusában, a mához közelítve értelmezem újra.

A regény úgy meséli el a cselekményt, hogy a történet fordulópontjain megszakítja azt egy-egy odavágó anekdotával, amivel egyfajta legendáriumot is teremt a tizenkilencedik századi karakterek köré, amelyben mindenki ismer mindenkit, mindenki találkozott már mindenkivel, mindenkinek megvan a maga rigolyája.

Ezzel a dráma úgy lép párbeszédbe, hogy minden szereplőnek igyekeztem egy sajátos, a '90-es évekbe illeszkedő nyelvet, szófordulatokat adni, amik túlmutatnak az adott karakter drámai célján és engedik „lélegezni” a szereplőt a művön belül.

Erre példa Kopereczky/Kéti karaktere, aki Mikszáth regényében még egy hóbortos, de dörzsölt, gazdag dzsentrifő, a drámában pedig egy juhászból lett milliomos, aki első ránézésre ugyan egy balek, aki mindig jókor van jó helyen, de idővel kiviláglik, hogy egy nagyon is gyors észjárású figuráról van szó. Visszatérő mondata: „Engem is anya szült.”, amivel két alkalommal felel, mindkétszer Noszty Pálnak. Egyszer komikusan, mikor „behajtja” Nosztyn a tartozását és feleségül kéri Vilmát és másodszor, amikor Noszty arról beszél, hogy mindannyian mocskos életet élnek, de ezt nem lennének képesek máshogyan csinálni.

Maga Kéti alakja ugyan nem teljesen egyezik a Mikszáth által ábrázolt Kopereczky Izrael Izsákkal, de a többiekétől eltérő gondolkodása, különcsége megidézi a regénybeli karaktert.

Fontos közjáték a mezőhegyesi cukorgyár eladása is. A '90-es évek privatizációs hulláma maga alá temette a magyar gazdaság jelentősebb intézményeit, amik miután magánkézbe kerültek elkallódtak és ennek az ország a mai napig érzi a hatását. Ennek a megmutatására íródott a jelenet, amelyben Homlódy, Palojtay, Noszty és Kopereczky felosztanak, egy a már az amerikaiaknak eladott cukorgyárat. Mindezt egy teljesen közönséges társalgás formájában, ami azt hivatott megmutatni, hogy ilyen, az átlagember számára csillagászati értékkel bíró üzemek, milyen könnyen kerültek eladásra.

Azok az ügyeskedések és megmosolyogtató csalások, mint a váltóhamisítás, mára nem aktuálisak, ezért volt szükséges, hogy ezeket felváltsák a nagyobb szabású csalások, az állandó mutyizás, az illegális kaszinók működése, amik egy mai néző/olvasó számára nem ismeretlen fogalmak.

Végül az általam egyik legizgalmasabbnak tartott kérdés: Mari kompromittálása. A regényben Mari azért hiteti el apjával, hogy szeretkezett Ferivel, mert így tudja elérni, hogy Tóth belemenjen a házasságba. Ez azonban a 20. század végén már nem lenne elég nyomós ok, ezért vezettem be a cukrászda szálát, amivel Nosztyék zsarolják Tóthot, illetve azt, hogy Feri megejtette Velkovics Rozit, nem pedig faképnél hagyta és Rozinak el kellett vetetnie a gyereket. Ezen információk birtokában tudja meg Tóth, hogy Feri és Mari között valóban volt testi kapcsolat és ezen információ súlya már kellőképp nyomasztó ahhoz, hogy ha csak látszólag is, de beleegyezzen az esküvőbe.

Azont túl, hogy a regény korban történő újraelhelyezése eredetileg egy rendezői döntés, dramaturgként és íróként egyetértek vele, ugyanis ezeket a történeteket sokkal könnyebb egy olyan lencsén keresztül vizsgálni, amit jobban ismerünk, jobban érthetünk és erre jó eszköz a '90-es évek. Azért is, mert azzal, hogy a cselekményt több mint száz évvel eltoljuk, az már modernizálható, azonban nem kerül a jelenbe. Mikszáth maga is 20 évvel korábbra, az 1880-as évekbe teszi az 1907-ben megjelent regény cselekményének idejét. Ez azért fontos, mert miközben valamelyest a jelen problémáit mutatja meg, ezt egy objektív, történelmi nézőpontból teszi, nem foglalkozik az 1900-as évek politikájával. Hasonló a helyzet a drámaszöveggel is. Lehetőségem lett volna átdolgozni a szöveget akár a 2020-as évekre is, azonban helyesebbnek éreztem megtartani a kilencvenes éveket, mert így fel sem merülhetett annak a gondolata, hogy aktuálpolitikai kérdésekkel foglalkozom a szövegben. Miközben azt

is gondolom, hogy a felvetett problémák nem veszítették el az érvényességüket, az évszámtól függetlenül.

Összességében Mikszáth regényének problémái a magjukban közösek azokkal a problémákkal, amiket a drámában kívántam megjeleníteni, de külsőleg olyan változtatásokat igényeltek, amik véleményem szerint nem csak érthetőbbé, maibbá teszik azokat, hanem jóval átélhetőbbé és húsba vágóbbá is.